

Training on the job?

Pierre Sebregts (pierre.sebregts@deviersprong.nl) is klinisch psycholoog en hoofdbehandelaar op de afdeling KST-A, Klinische Schematherapie voor Adolescenten.

Afgelopen zomer stonden de verkiezingsprogramma's weer vol met opvattingen over hoe we ons land moeten inrichten om collectief tot een staat van geluk, rechtvaardigheid en rijkdom te komen. We zijn altijd bezig met verbetering. Dat is ook mooi, het hoort bij een beschaafd land om vanuit de observatie van tekorten te werken aan oplossingen. De wereld is ook een stuk ingewikkelder geworden; snelheid, efficiëntie en controle zijn leidende principes geworden. Dat geldt voor alle sectoren. Mogelijk zijn basale menselijke taken als het geven van aandacht, steun en structuur aan elkaar daarbij wat in het gedrang gekomen, ook in (oer)oude instituties als gezinnen en scholen. Wat er natuurlijkerwijze vanzelfsprekend hoort of hoorde te zijn is er niet altijd. Het verdient daarbij de voorkeur dat die aanvulling wel in een zo natuurlijk mogelijke vorm wordt gebracht. Idealiter is er in gezinnen en scholen (maar überhaupt op plaatsen waar mensen samenleven of samenwerken) een groeibevorderende omgeving waar de ten doel gestelde taak goed kan worden volbracht.

Janzing en Lansens (1996) hebben een boekje geschreven over milieutherapie. Ik zal me niet wagen aan een definitie, maar in grote lijnen wordt milieutherapie daarin

beschreven als een discipline die zich bezighoudt met de optimale inrichting van een omgeving om een bepaald doel te bereiken, in casu het bedrijven van psychotherapie. Daarin zijn onder meer de fysieke omgeving, het programma, communicatie en team- en groepsprocessen opgenomen als aspecten. Je zou milieutherapie ook kunnen toepassen op andere plaatsen. Ik ben een voorstander van het bedrijven van milieutherapie. Scholen en gezinnen doen dat impliciet natuurlijk al maar mogelijk zou een formele implementatie veel kunnen opleveren om het doel wat gezinnen en scholen zich stellen, beter te kunnen behalen.

Vanwaar dit beschouwende exposé? Psychotherapie is een behandelvorm die is ontwikkeld als antwoord op allerlei soorten klachten en problemen waardoor mensen in hun levensgang belemmerd werden. In toenemende mate worden er initiatieven ontplooid op het snijvlak van psychotherapie en opvoeding om een leemte op te vullen die onder invloed van de bovenbeschreven maatschappelijke ontwikkeling is ontstaan. Kern van deze recensie is de bespreking van een aantal van deze initiatieven. Mijn eerste algemene opmerking naar aanleiding van de vraag die ik stel is dat dit natuurlijk

positief is. We zouden graag zien dat we met zijn allen gezinnen en scholen zo kunnen inrichten dat er een absoluut groei-bevorderend milieu is, *training on the job*; echter de werkelijkheid is weerbarstig, weten we als hulpverleners. De volgende vraag luidt dan of een kunstmatige compensatie de juiste vorm heeft. Daar ga ik nu verder op in.

Vliek, Weide en Schutte beschrijven een sociale vaardigheidstraining, genaamd de Kanjertraining, ontwikkeld door Gerard Weide, psycholoog. Deze is bedoeld voor preventieve en curatieve doeleinden bij kinderen en jongeren. De training differentieert naar leeftijdsgroep, is geheel geprotocolleerd, concreet uitgeschreven en vastgelegd in werkboeken. De training is theoretisch goed onderbouwd en effectonderzoek laat zien dat probleemgedrag significant verminderde. Conclusie: een prima training.

Op het Charlemagne College in Kerkrade en Landgraaf wordt aan de onderbouw sinds enkele jaren het vak Geluक्सkunde gegeven, een vak dat als doel heeft iets extra's te bieden aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Onderwerpen die in modules van twee uur per week aan de orde komen zijn zelfvertrouwen, zelfinzicht, omgaan met stress, contact met anderen. De methodieken variëren van groepsgesprekken, gebruik van schmink en verkleedkleding tot het maken van geluksdoosjes en het beluisteren van muziek. De leerlingen zijn razend enthousiast. De les is vaak besproken in de media en wordt daar bejubeld.

Aan de intentie en het enthousiasme mag niets afgedaan worden. Wel zijn er vragen. Zo ontstaat de indruk dat de school die deze module aanbiedt, meer wil doen dan onderwijs geven. Zij komt in aanraking met de binnenwereld van jongeren waarin inherent aan de adolescentiefase een sociaal emotionele reorganisatie plaatsvindt die al zoveel verwarring geeft. Er kunnen onverwerkte traumata leven of er kan sprake zijn van thuissituaties die onveilig of anderszins tekortschietend zijn. De lijst kan verder aangevuld worden. Wat wordt er onbedoeld naar boven gehaald? Wat doet een school in situaties waarin er zich een te sterke afhankelijkheid ontwikkelt van de docent van de les Geluक्सkunde? Verder dringt zich de indruk aan mij op dat er methodisch een grote variëteit bestaat en dat het erg aan de voorkeuren c.q. vaardigheden van de docent ligt wat er wordt gedaan en hoe het wordt gedaan. Conclusie: goed idee dat qua uitwerking nog verdere ontwikkeling behoeft en dan met name toegespitst op de begrenzing en de methodiek.

Op het IJburgcollege in Amsterdam is dit jaar voor het eerst een programma uitgevoerd dat zijn *roots* kent in de Verenigde Staten. Daar wordt het Challenge Day genoemd. Het heeft als doel de onderlinge verhoudingen en empathie bij leerlingen van een scholengemeenschap te verstevigen en wederzijds respect te stimuleren. Het geheel vindt plaats in een grote groep van zo'n honderd leerlingen en docenten. Na wat warming-upoefeningen die kennismaking als onderwerp hebben is er een

indrukwekkend onderdeel waarin de trainer individuen uitnodigt die een bepaalde kwetsende situatie hebben meegemaakt, om in de ruimte over een streep te gaan. Het kan onder meer gaan over geweld thuis of op straat, pesterijen, discriminatie. Volgens de informatie duurt het programma een dag. Een documentaire is te zien op www.overdestreep.nl

Wederom is de intentie positief en oprecht maar zijn ook hier wat kritische vragen bij te stellen. Door de snelheid in het proces en de massaliteit ontstaat een intensiteit die veel oproept en de relaties positief verandert maar waarvan je je kunt afvragen of het een duurzame verandering geeft. Er is geen keuzemogelijkheid of voorbereiding want het is een schoolaangelegenheid waaraan iedereen geacht wordt deel te nemen. Ook hier geldt de vraag of een school inbedding en steun biedt als er onbedoeld psychische pijn wordt losgemaakt na zo'n indrukwekkende dag. Zou het effect niet beperkter maar doelmatiger zijn als er op kleine schaal wekelijks tijd wordt besteed aan de groepspsychohygiëne in functie van het verbeteren van de relaties? Conclusie: goede intentie die in de uitwerking een te intensieve en incidentele vorm heeft gekregen waardoor het aan doelmatigheid te wensen over zou kunnen laten.

Stichting de Ster organiseert jaarlijks een SterkID-kamp voor kinderen tussen acht en zestien jaar die zo onzeker zijn dat ze er last van ondervinden in hun dagelijks functioneren. Ze trekken zich terug of gaan juist provocerend gedrag vertonen. Het SterkID-

kamp belooft haar deelnemers 'vol zelfvertrouwen naar de brugklas te gaan'. Het zou omschreven kunnen worden als een nabootsing van klassituaties waar kinderen kunnen experimenteren met allerlei sociale vaardigheden, van adequaat reageren tot 'stout zijn' hetgeen voor een aantal kinderen een hele opgave is. Er zijn workshops en veel leuke activiteiten in de vrije tijd. Er is een pedagoge aanwezig die het proces in de gaten houdt. De benadering is positief: gedragstherapie in een speels jasje.

Het SterkID-kamp voorziet zeker in een behoefte, er is een professionele visie die wordt uitgedragen door professionele begeleiding, het is concreet en adequaat begrensd in zijn ambities, er is een screening vooraf om te zorgen dat de juiste deelnemers binnen komen. Algemeen beschouwd is het een degelijk product. Mijn enige bedenking betreft de continuïteit. Als kinderen hieraan deelnemen beginnen ze een proces dat veel oplevert. Na het kamp is er de realiteit van alledag die voor sommige kinderen zo ingewikkeld is en waarin de steun van zo'n kamp op enige wijze nuttig zou kunnen zijn. Vanuit de folder is over boostersessies of follow-upbijeenkomsten niets bekend maar daar zou wat mij betreft een kans liggen om de degelijkheid te verbeteren.

Literatuur

Janzing, C. en J. Lanssen, 1996. *Milieutherapie. Het arrangement van de klinisch-therapeutische setting*. Assen: Van Gorcum.